

Тетяна Горицвіт

СЛЬОЗА ГАННИ ЗАКРЕВСЬКОЇ

«Ні на якому іншому з портретів, стилізованих по моді того часу, немає таких очей, немає такого повного, трагічного, душевного життя очей, такого повного сліз і ніжності промовистого погляду, як на портреті Ганни Іванівни Закревської. Очі мають особливість, вони здаються чорними, але, коли придивишся, бачиш, як старанно Шевченко утримав у них справжній їх колір, сяючу навколо великих зіниць глибоку блакить».

М. С. Шагінян про портрет Ганни Закревської пензля Тараса Шевченка

– Де він? – гаркнув Платон Іванович, і бездоганно прозора склянка на ідеально відполірованому підносі дрібно зацокотіла в руках шанобливо схиленого лакея. Налита в склянку вода злякано збрижилася.

– Де він?! – хлопнув поміщик холодною водою в обличчя геть побілілому слугі.

– У бальній залі, – ледве спромігся видавити із себе слуга, дрібно кліпаючи і не наважуючись витерти обличчя.

– Де?!!

– О цій порі там найсвітліше, – слуга схилився все нижче й нижче, здавалося, він от-от упаде навколішки.

– Йди геть і перевдягнися! – поміщик кинув на лакея зневажливий погляд.

Лакей слухняно позадкував до дверей.

Платон Іванович нервував. Ні, він казився. Ні, скаженів. Лютував, шаленів, бісився – і не бачив виходу. Шевченко, цей пое..., худож..., цей смерд, холоп танцював учора на балу з красунею Ганною, його, Платона Івановича, Ганною, Ганною Іванівною Закревською – законною дружиною пана відставного полковника Закревського! Танцював, і не просто танцював, а причару... замакітрив усім голови так, що їх із Ганною обрали найкращою парою балу (подумати тільки, який скандал – шляхетна Ганна Закревська і вчорашній кріпак Тарас Шевченко – «найкраща пара»), задурив гостей і затуманив Ганну...

Коли гості розійшлися, пан відставний полковник увів Ганну попід руку до їхньої подружньої опочивальні й одразу все побачив. У її неймовірно синіх очах зблиснули дві малесенькі сльозинки.

– Чи ти втішена балом, серденько? – як завше після таких розваг запитав Платон Іванович.

– Утішена, мій пане, вельми Вам дякую, – відповіла, як годиться, усміхнулася вдячно, як він очікував, і швидко опустила погляд. – Було так весело... я втомилася, – додала, більше не підіймаючи повік.

*Тарас Шевченко. Портрет Г. І. Закревської.
Полотно, олія. 9–23.12.1843 р.*

Однак Платон Іванович устиг завважити ті дві дрібненькі сльозинки.

– Тоді лягай спати, – скомандував він. І вийшов у кабінет.

Невдовзі пан відставний полковник зрозумів, що про Ганнині сльози знали вже всі.

Камердинер, подаючи домашній халат, голосно гикнув. Тут же відскочив і скоцюбився у вибачливому

поклоні, однак у вигині його спини Платон Іванович прочитав «сльози Ганни». Дворецький, доповідаючи, хто якими кінями та у яких каретах приїхав, двічі кашлянув. Кухар, звітуючись про подане гостям частування, тричі запнувся і переплутав цифри...

Отже, тепер усі знали. Звісно, за межами палацу також. І поштмейстер, і директор гімназії, і начальник поліції. А пан відставний полковник не міг здумати, що робити.

Увірватися зараз до бальної зали, вихопити в того богомаза пензлі, відшмагати його нагайкою, як солдата, скинути зі сходів на очах у Ганни!..

Ні! Так він лише підтвердить пустий погolos. Адже це пустий погolos! Не було ж нічого. Нічого! НІЧОГО!

Отож він зараз візьме себе в руки, підніметься в бальну залу і зробить вигляд, що дуже зацікавлений тим, як просувається робота над портретом його дружини. Його законної дружини Ганни Іванівни Закревської.

Бальна зала встигла за ніч вихолонити, хоч учора для танців її добряче натопили. Ганна кутається в шубу. Платон Іванович п'є четверту чашку гарячого чаю. Шевченко хукає на руки і малює. Усі мовчать.

«Викину за ворота маєтку, як паршивого пса! – думає поміщик Закревський. – Ноги його тут більше не буде!»

У палаці тихо-претихо. Усі збагнули настрої пана. Ходять навшпиньки. Розмовляють пошепки. Ставлять посуд на місце безшумно.

«Замкну Ганну на три дні в подружній опочивальні».

Не скриплять жодні двері.

«Ніякого листування поміж ними».

Не рипне жодна паркетина.

«Якщо хтось зі слуг передасть їй від нього звістку – уб'ю».

Не тріскотить вогонь у каміні в кабінеті.

«Двадцять різок камердинеру. Тридцять різок дворецькому. Тридцять п'ять різок кухарю...»

Мабуть, у бальній залі було-таки дуже холодно, бо, навіть не зважаючи на випитих шість чашок гарячого чаю, пан відставний полковник став потроху прохолоднати.

«А може, мені привиділося?» – почав утихомирюватися він.

Зиркнув на Ганну, на Шевченка. Вона сидить сумирна. Він сумлінно малює. Щось не схоже...

«Подоушка в Ганни вчора не була мокра, отже, не плакала».

Попильнував їх. Поглядами не обмінюються. Ніяких знаків один одному не посилають.

«Либонь, то пані капітанська вдова так мене роз'ярила. Ох у неї ж і литочки, ох і литочки. І все мене під час полонезу своїм платтям по носі зачіпала: шурх та шурх, так млосно робилося. Аж зараз упрів, як згадав...»

Камердинер послужливо подав накрохмалений носовичок – не гикнув жодного разу. Дворецький доповів, що нова карета, замовлена минулого місяця у Відні, доставлена, – чемно вклонився і не кахикнув навіть злегенька. Кухар приніс на перевірку рахунок на нові закупівлі – ні найменшої помилочки.

«Привиділося. Так уже бісики вдова капітанська пускала, певно, в око мені щось і вскочило...»

Ось і пан директор гімназії, який приїхав із візитом і був припрошений до бальної зали, не зробив ніяких слизьких натяків.

«Накажу я наготувати нову карету та поїду провідаю пані капітанську вдову...»

– От що значить досконалість! Одразу видно – випускник Петербурзької академії мистецтв, – це пан гімназійний директор, особа вельми освічена, сипле похвалами, глянувши на щойно скінчений портрет Ганни.

А й справді, нічого не скажеш, уродлива. І намальовано гарно. Хай і кріпак, хай і син холопський, але ж як красиво.

«Почеплю в кабінеті на найвиднішому місці, – міркує собі Платон Іванович. – Навіть коли Ганна поїде на води, зможу нею перед візитами хизуватися».

Стоїть, пишається вродою дружини, а в палаці знову все принишло. Пан директор гімназії думку висловив і теж поштиво зацікавився.

«А чи не замовити мені копію портрета, – з'являється у Платона Івановича друга думка. – Дам цьому богомазові золотий або шубу свою лисячу пожалую, у нього ж кожух блаженський...»

«Таки точно копію замовлю. І двох золотих не пошкодую – як же ж він намалював очі... Ох, Ганно, Ганно...»

Платон Іванович ближче нахилився до картини. Де там очам капітанської вдови до цих – синіх-синіх. Пан відставний полковник почав думати вже про три золотих за копію. Раптом у камердинера вислизнула з рук і невідомо куди закотилася діамантова запонка; дворецький спіткнувся на рівному місці, упав і боляче вдарився лобом об колесо нової карети; кухар незграбно повернувся і надщербив об буфет велике фамільне блюдо – а з прекрасного ока вродливої Ганни, що дивилося з портрета наче і не намальоване, а живе, викотилася велика сльоза і з нестерпно гучним дзвоном розбилася об підлогу.

